

PIERWSZE TRAKTATY

Tragiczne skutki II wojny światowej i ciągła groźba konfrontacji między Wschodem a Zachodem sprawiły, że zasadniczym priorytetem stało się pojednanie francusko-niemieckie. Utworzenie wspólnego sektora węgla i stali na mocy traktatu paryskiego z 1951 r., podpisanego przez sześć państw europejskich, stanowiło pierwszy etap integracji europejskiej. Traktaty rzymskie z 1957 r. umocniły podstawy tej integracji oraz ideę wspólnej przyszłości wspomnianych sześciu państw.

PODSTAWY PRAWNE

- Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWiS)^[1], czyli traktat paryski, został podpisany w dniu 18 kwietnia 1951 r., a wszedł w życie w dniu 25 lipca 1952 r. Po raz pierwszy sześć państw europejskich zgodziło się wejść na drogę integracji. Traktat ten umożliwił stworzenie podstaw struktury wspólnotowej dzięki powołaniu organu wykonawczego, tzw. Wysokiej Władzy, a także Zgromadzenia Parlamentarnego, Rady Ministrów, Trybunału Sprawiedliwości i Komitetu Doradczego. Zawarty na okres 50 lat Traktat EWWiS wygasł w dniu 23 lipca 2002 r. zgodnie z art. 97 tego traktatu. Zgodnie z protokołem (nr 37) załączonym do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej wartość netto aktywów EWWiS z chwilą jej rozwiązania przeznaczono na badania naukowe związane z przemysłem węglowym i stalowym, co umożliwiło utworzenie Funduszu Badawczego Węgla i Stali oraz odpowiedniego programu.
- Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) i traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (EWEA, „Euratom”), czyli traktaty rzymskie, podpisane w dniu 25 marca 1957 r., weszły w życie w dniu 1 stycznia 1958 r. W przeciwieństwie do traktatu EWWiS traktaty rzymskie zawarto „na czas nieokreślony” (art. 240 traktatu EWG i art. 208 traktatu EWEA), co nadaje im charakter niemal konstytucyjny.
- Sześcioma państwami założycielskimi były: Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, Niemcy i Włochy.

[1]Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali – traktat EWWiS dostępny pod adresem: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:xy0022&from=PL>

CELE

- Zgodnie z deklaracjami założycieli EWWiS miała być zaledwie pierwszym etapem na drodze do utworzenia „federacji europejskiej”. Wspólny rynek węgla i stali miał umożliwić przetestowanie takiego rozwiązania i potencjalne stopniowe rozszerzanie go na inne obszary gospodarki, by ostatecznie doprowadzić do powstania Europy zintegrowanej politycznie.
- Celem Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej było utworzenie wspólnego rynku opartego na swobodnym przepływie towarów, osób, kapitału i usług.
- Celem Euratomu była natomiast koordynacja dostaw materiałów rozszczepialnych oraz już realizowanych lub dopiero planowanych programów państw członkowskich dotyczących badań nad pokojowym wykorzystaniem energii jądrowej.
- Preambuły do tych trzech traktatów wskazują, że utworzeniu Wspólnot przyświeca ten sam cel, oparty na przekonaniu, że państwa Europy powinny zaangażować się w tworzenie wspólnej przyszłości, ponieważ tylko w ten sposób będą mogły decydować o własnych losach.

GŁÓWNE ZAŁOŻENIA

Wspólnoty Europejskie (EWWiS, EWG i Euratom) były owocem rozwoju idei integracji europejskiej, nierozzerwalnie związanej z wydarzeniami, które wstrząsnęły kontynentem. Po zakończeniu II wojny światowej niezbędna stała się reorganizacja głównych gałęzi przemysłu, zwłaszcza hutnictwa. Przyszłość Europy stojącej wobec groźby konfrontacji między Wschodem a Zachodem zależała od pojednania Francji i Niemiec.

1. Za punkt wyjścia do powstania wspólnej Europy można uznać apel wystosowany w dniu 9 maja 1950 r. przez Roberta Schumana, francuskiego ministra spraw zagranicznych. W owych czasach wybór węgla i stali miał znaczenie wysoce symboliczne: Na początku lat 50. XX w. wydobywanie węgla i hutnictwo to kluczowe gałęzie przemysłu, podstawa potęgi państwa. Poza oczywistymi korzyściami gospodarczymi połączenie francuskich i niemieckich zasobów miało symbolizować kres antagonizmów między tymi krajami. W dniu 9 maja 1950 r. Robert Schuman oświadczył: „Europa nie powstanie od razu ani w całości: będzie powstawała przez konkretne realizacje, tworząc najpierw rzeczywistą solidarność.” W oparciu o tę właśnie zasadę Francja, Włochy, Niemcy i kraje Beneluksu (Belgia, Holandia, Luksemburg) podpisały traktat paryski, który zapewniał przede wszystkim:

- swobodny przepływ towarów i wolny dostęp do środków produkcji;
- stałą kontrolę rynku w celu uniknięcia zakłóceń, które spowodowałyby konieczność wprowadzenia kwot produkcyjnych;
- przestrzeganie zasad konkurencji i przejrzystości cen;
- wspieranie modernizacji i restrukturyzacji sektorów węgla i stali.

2. Po podpisaniu traktatu, wobec sprzeciwu Francji w kwestii odtworzenia narodowych niemieckich sił zbrojnych, René Pleven zaproponował utworzenie armii europejskiej. Europejskiej Wspólnocie Obronnej (EWO), wynegocjowanej w 1952 r., miała towarzyszyć Europejska Wspólnota Polityczna (EWP). Oba projekty upadły, gdy w dniu 30 sierpnia 1954 r. francuskie Zgromadzenie Narodowe nie wyraziło zgody na ratyfikację traktatu.

3. Starania o ponowne ożywienie procesu integracji europejskiej po nieudanej próbie utworzenia EWO przyjęły konkretną formę na konferencji w Messynie (w czerwcu 1955 r.), skupiając się na unii celnej i energii atomowej. Zaowocowały one podpisaniem traktatów EWG i EWEA (Euratom).

a. Postanowienia Traktatu EWG (traktatu rzymskiego)[2] zawierały:

- zniesienie opłat celnych między państwami członkowskimi;
- utworzenie wspólnej zewnętrznej taryfy celnej;
- wprowadzenie wspólnej polityki w dziedzinie rolnictwa i transportu;
- utworzenie Europejskiego Funduszu Społecznego;
- powstanie Europejskiego Banku Inwestycyjnego;
- rozwój bliższych stosunków między państwami członkowskimi.

Z myślą o osiągnięciu powyższych celów w traktacie EWG ustanowiono nadrzędne zasady i określono ramy legislacyjnej działalności instytucji Wspólnoty. Działalność ta dotyczyła następujących wspólnych dziedzin polityki: wspólnej polityki rolnej (art. 38–43), polityki transportowej (art. 74 i 75) oraz wspólnej polityki handlowej (art. 110–113).

Wspólny rynek miał umożliwić swobodny przepływ towarów oraz mobilność czynników produkcji (swobodny przepływ pracowników, swoboda przedsiębiorczości, swoboda świadczenia usług i swobodny przepływ kapitału).

b. Traktat Euratom[3] określił niezwykle ambitne cele, przede wszystkim „stworzenie i szybki rozwój przemysłu jądrowego”. Ponieważ jednak sektor energii jądrowej to zagadnienie złożone i drażliwe, z którym wiążą się zasadnicze interesy państw członkowskich (obronność i niezależność), te ambitne założenia traktatu musiano ograniczyć.

4. Umowa w sprawie wspólnych instytucji Wspólnot Europejskich, która została podpisana i weszła w życie wraz z traktatami rzymskimi, ustanowiła wspólne Zgromadzenie Parlamentarne i Trybunał Sprawiedliwości. Umowa ta wygasła w dniu 1 maja 1999 r. Pozostało jeszcze scalić „władze wykonawcze”: Traktat ustanawiający Jedną Radę i Jedną Komisję Wspólnot Europejskich z dnia 8 kwietnia 1965 r., czyli tzw. traktat fuzyjny[4], dopełnił procesu łączenia instytucji.

Od tamtej pory zaczęto podkreślać nadrzędność EWG wobec wspólnot branżowych, czyli EWWiS oraz EWEA. Oznaczało to zwycięstwo całościowego systemu EWG nad modelem, w którym współistniały dwie organizacje o prerogatywach branżowych, oraz ustanowienie jego instytucji.

Ina Sokolska
05/2019

